Fylkesmannen i Hordaland

Saksbehandler, telefon
Anne Christine Knag, +47 55572067

Vår dato
7.12.2016
Deres dato

Vår referanse
2016/13681 461.3
Deres referanse

Bergen kommune
Postboks 7700
5020 Bergen

Rapport fra inspeksjon Risnes vannverk 25. november 2016

Rapportnummer: 2016.044.I.FMHO

Kontaktpersoner ved inspeksjonen:

Fra virksomheten:
Anna Walde
Asle Aasen
Frank Herland
Rune Haukås

Fra Fylkesmannen i Hordaland:
Anne Christine Knag
Britt Solheim
Lena Ziskason

Resultater fra inspeksjonen

Denne rapporten omhandler avvik og anmerkninger fra inspeksjonen. Dersom vi ikke får melding om faktiske feil i rapporten innen to uker etter at rapporten er mottatt, er rapporten endelig.

Fylkesmannen i Hordaland fant 2 avvik og har gitt 1 anmerkninger under inspeksjonen innen følgende tema

- internkontroll
- kjemikaliehåndtering

Avvikene og anmerkningene er nærmere omtalt fra side 3 og utover i rapporten.

Bergen Kommune må sende en skriftlig bekreftelse innen **1. februar 2016** på at avvikene er rettet. Oppfølgingen etter inspeksjonen er nærmere omtalt på side to.

Britt Solheim
senioringeniør

Anne Christine Knag
overingeniør

Rapporten er godkjent elektronisk og har derfor ingen underskrift.

Kopi til:
Bergen Vann Spelhaugen 22 5147 FYLLINGSDALEN

1. Informasjon om virksomheten

Navn: Bergen Kommune	**Risikoklasse: 4**
Besøksadresse: Risnesvegen	
Postadresse: Postboks 7700, 5020 Bergen	
E-post: Anna.Walde@bergen.kommune.no	**Telefon:** 55 56 66 47
Kommune: Bergen	**Organisasjonsnr.:** 974 600 951
Bransjenr. (NACE-kode): Ikke relevant	**Eier (org.nr.):** 976 821 580
Tillatelse sist oppdatert: 26. juni 2015	**Forrige tilsyn:**

2. Bakgrunnen for inspeksjonen

Inspeksjonen ble gjennomført for å kontrollere om gjeldende krav som er fastsatt i eller i medhold av forurensningsloven med forskrifter blir overholdt. Inspeksjonen er en del av Fylkesmannen sin frekvensbaserte tilsynsplan.

Følgende hovedtema ble kontrollert:

- utslippskontroll
- avfallshåndtering
- kjemikaliehåndtering
- dokumentasjon og journalføring
- internkontroll
- krav i tillatelse av 26. juni 2015

3. Oppfølging etter kontrollen

Virksomheten plikter så snart som mulig å rette opp avvikene som er omtalt i denne rapporten. For at Fylkesmannen skal kunne avslutte saken, må dere innen **1. februar 2017** sende en skriftlig tilbakemelding med dokumentasjon som viser hvordan avvikene er rettet, gjerne med bildedokumentasjon.

4. Kontrollgebyr

Fylkesmannen varslet i e-post 25. oktober 2016 at Bergen kommune skal betale gebyr for kontrollen, jf. forurensningsforskriften § 39-6. Virksomheten er plassert i risikoklasse 3 i tillatelsen. Dette betyr at dere skal betale 12 500 kroner for den gjennomførte inspeksjonen. Faktura blir ettersendt fra Miljødirektoratet.

5. Offentliggjøring

Denne rapporten vil være tilgjengelig for allmenheten via Fylkesmannen i Hordaland sin postjournal på www.fylkesmannen.no/hordaland, jf. offentlighetsloven.

6. Dokumentunderlag

- forurensningsloven
- produktkontrolloven
- forurensningsforskriften
- avfallsforskriften
- internkontrollforskriften
- tillatelsen datert 26. juni 2015

Informasjon om regelverket finner dere på www.miljodirektoratet.no og www.regelhjelp.no.

Definisjoner

- **Avvik**: brudd på krav fastsatt i eller i medhold av helse-, miljø- og sikkerhetslovgivningen (for eksempel brudd på krav i forurensningsloven, produktkontrolloven og forskrifter hjemlet i disse lovene eller krav og vilkår fastsatt i tillatelsen eller dispensasjoner).
- **Anmerkning:** et forhold som miljøvernmyndighetene mener det er nødvendig å påpeke for å ivareta helse og miljø og som ikke er omfattet av definisjonen for avvik.

7. Avvik

Vi fant følgende avvik under inspeksjonen:

Avvik 1: Internkontrollen har mangler når det gjelder ytre miljø

Avvik fra:
-internkontrollforskriften §§ 4, 5 og 6

Kommentarer til regelverket:
Krav til internkontroll (IK § 4)
Internkontrollforskriften pålegger den som er ansvarlig for virksomheten å sørge for at det innføres og utøves internkontroll i virksomheten, jf. § 4. Internkontroll skal sikre at virksomheten holder kravene som er satt i forurensningsloven, produktkontrolloven og i relevante forskrifter.

Internkontrollen skal verne ytre miljø mot forurensning og sikre en bedre håndtering av avfall i den form og det omfang som er nødvendig på bakgrunn av virksomhetens art, aktiviteter, risikoforhold og størrelse, jf. § 5.

Internkontroll og skriftlige rutiner
Virksomheten skal ha skriftlige rutiner for å avdekke, rette opp og forebygge brudd fastsatt i eller i medhold av lov eller forskrift. Viktige arbeidsrutiner som kan påvirke ytre miljø skal være dokumenterte og inngå i internkontrollen. Både arbeidet med risikovurdering og rutiner skal være skriftlig. Skriftlige rutiner bidrar til å sikre at alle ledd i organisasjonen har samme informasjon.

Miljømål (IK § 5, punkt 4)
For at internkontrollen skal kunne fungere som et verktøy for virksomheten til å bli bedre når det gjelder ytre miljø, er det viktig å sette seg konkrete mål for arbeidet. Målene bør etterfølges av en handlingsplan med tiltak for å nå målene. Målene skal dokumenteres skriftlig. Når vedtatte tiltak er utførte skal ledelsen vurdere om målene er nådd eller ikke. Denne vurderingen skal vise om mål/delmål er nådd, eller om driften må justeres for å oppnå dette.

Opplæring (IK § 5, punkt 2)
Vilkårene til tillatelsen setter spesifikke krav til håndtering av kjemikalieholdig vaskevann fra årlig hovedvask. Bergen Vann opplyste på tilsyn om at det benyttes et eksternt selskap (STH Engineering) for årlig hovedvask av membranene på Risnes vannverk. Det foreligger ikke skriftlige rutiner for dette arbeidet.

Internkontrollen skal sørge for at arbeidstakerne har tilstrekkelig kunnskaper og ferdigheter i det systematiske helse-, miljø- og sikkerhetsarbeidet, herunder informasjon om endringer.

Ansvar/samordning (IK § 6)
Når en virksomhet som oppdragsgiver engasjerer oppdragstakere e.l. til å utføre oppgaver på virksomhetens eget område eller anlegg, skal oppdragstakers internkontroll såvidt mulig legges til grunn for de aktiviteter som omfattes av oppdraget. Oppdragsgiver skal informere om fellesregler o.l. og påse at mulige mangler blir korrigert eller nødvendige tilpasninger foretatt i sin egen eller oppdragstakers internkontroll.

Miljørisikovurderinger (IK § 5, punkt 6)
Virksomheten skal ha oversikt over all aktivitet som kan føre til forurensning, og må kartlegge og vurdere risiko knyttet til aktiviteter eller hendelser som kan påvirke ytre miljø.

På bakgrunn av kartleggingen må det utarbeides planer og tiltak for å redusere risikoen der det er nødvendig.

Avviket er basert på følgende observasjoner:
Både Bergen kommune og Bergen vann, som drifter Risnes vannverk for Bergen kommune, har etablert internkontroll. Internkontrollen har flere mangler i forhold til aspekter knyttet til ytre miljø:

-*Skriftlige rutiner*
Det mangler flere skriftlige rutiner for Risnes Vannverk, blant annet for:
-avfallshåndtering
-lagring av kjemikalier
-arbeid med miljørisikovurderinger
-ansvar/samordning med STH Engineering
-substitusjon ihht produktkontrolloven § 3 og 3a

-*Miljømål (IK § 5, punkt 4)*
VA-etaten ved Bergen kommune har overordnede mål for ytre miljø, men det er ikke fastsatt egne mål for Risnes vannverk. Det er ikke gjort vurderinger vedrørende hva som er akseptabel forurensing og påvirkning av Risnesbekken. Slike vurderinger bør ligge til grunn for miljømålene til Risnes vannverk for å sikre at driften ikke medfører unødvendig forurensning av det ytre miljø.

-*Opplæring (IK § 5, punkt 2)*
Bergen Vann har et dokumentert system for opplæring av nyansatte og oversikt over eksisterende kompetanse. Opplæring om krav i tillatelsen og relevante miljøhensyn er ikke inkludert i dette systemet.

-*Ansvar/samordning (IK § 6)*
Vilkårene til tillatelsen setter spesifikke krav til håndtering av kjemikalieholdig vaskevann fra årlig hovedvask. Bergen Vann opplyste ved tilsynet at det benyttes et eksternt selskap (STH Engineering) for årlig hovedvask av membranene på Risnes vannverk. Det foreligger ikke skriftlige rutiner for dette arbeidet.

-*Miljørisikovurderinger og tilhørende handlingsplaner (IK § 5, punkt 6)*
Det er ikke utført miljørisikovurderinger og handlingsplaner for Risnes Vannverk.

AVVIK 2: Virksomheten har mangelfull kjemikaliehåndtering

Avvik fra:
-produktkontrolloven §§ 3 og 3a
-internkontrollforskriften § 5 punkt 6

Kommentar til regelverket:
Aktsomhetsplikten
Virksomheten må vise aktsomhet ved lagring og bruk av kjemikalier, og treffe rimelige tiltak for å forebygge og avgrense utslipp.

Substitusjonsplikten
En virksomhet er selv ansvarlig for aktivt å vurdere de kjemikalier en bruker. Mindre skadelige alternativ skal velges dersom dette kan gjøres uten urimelig kostnad og ulempe.

Avviket er basert på følgende observasjoner:
Ett av kjemikaliene som benyttes på Risnes vannverk består av potensielt miljøfarlige stoffer. Dette kjemikalet benyttes til årlig hovedvask av membranene på vannverket, og går ikke til utslipp. Substitusjon av hovedvaskemiddelet (Ultrasil 53) er ikke vurdert.

8. Anmerkninger

Vi har gitt følgende anmerkninger under inspeksjonen:

Anmerkning 1: Farlig avfall skal ikke ha lengre lagringstid enn ett år og det skal deklareres.

Kommentarer til anmerkning 1:
Bergen Vann kjente ikke til kravet til årlig innlevering av farlig avfall dersom mengden overstiger 1 kilo i løpet av året. Farlig avfall fra Risnes vannverk (for eksempel tom emballasje for kjemikalier og lysstoffrør) fraktes til Espeland vannverk før det leveres til mottak.

Lysstoffrør og sparepærer er avhengig av elektrisk strøm for å fungere, og omfattes av definisjonen av EE-avfall, jf. avfallsforskriften § 1-3.

Lysstoffrør og sparepærer omfattes også av definisjonen av farlig avfall, jf. avfallsforskriften § 11-4, første ledd (1) og forskriftens vedlegg 1, Den europeiske avfallslisten, kode 200121. Det er avfallsforskriften § 11-4 med vedlegg 1 og 3 som skal være grunnlaget for klassifisering av avfall som farlig avfall.

Dersom lysstoffrør/sparepærer leveres til forhandlere, i tråd med § 1-4, kan leveransen dokumenteres på annen måtte. Virksomheter skal uansett ha dokumentasjon på at leveringsplikten i avfallsforskriften § 11-8 er oppfylt.

Alt farlig avfall skal deklareres på den virksomheten som har produsert avfallet.
I avfallsdeklarering.no er det mulig å opprette egen profil på Risnes vannverk, som en satellitt til Bergen Vann KF.

For farlig avfall fra husholdninger blir kostnader for håndtering av avfallet dekket gjennom kommunale avfallsgebyr, jf. § 11-10. Dette gjelder ikke for avfall fra næringsvirksomhet. I samsvar med prinsippet om at forurenser betaler skal derfor farlig avfall fra næringsvirksomhet alltid registreres som næringsavfall og bli håndtert deretter.

Fylkesmannen minner og om at all transport av farlig avfall må skje i samsvar med kravene i ADR-regelverket som Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap er myndighet for.

9. Andre forhold

Vann- og Avløpsetaten har utarbeidet et måleprogram for prøvetaking av utslippene fra Risnes vannverk. Det er svært vanskelig å komme til prøvetakingspunktene som det er stilt krav til i tillatelsen punkt 12. Bergen kommune og Fylkesmannen har vært i dialog om dette tidligere, og er enige om endrede krav til overvåking av resipient. Fylkesmannen vil derfor oppdatere tillatelsen etter forurensingsloven for Risnes vannverk.